

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poštnina iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“.

Opravništvo, na katero naj se blagovoljivo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Beseda carjeva.

Angleški prvi minister, pokrščeni jud Disraeli, zdaj tudi lord Beaconsfield zvan, dejal je pretekli četrtek na pojedini pri londonskem županu do vsega sveta, posebno pa do Rusije adresirano bahanje: „Anglija je vseskozi dežela miru ali če bode boja treba, potem nij nobena dežela za vojsko tako pripravljena kakor Angleška. Ona nij dežela, ki bi imela vprašati, ali naredi drugo ali tretjo vojno ekspedicijo. Ona bode vojsko za pravično reč začela, pa jo tačas končala, kadar bode pravica zagotovljena, ne prej“. Tako se grozi Anglež Rusu.

Telegraf nese te ponosne besede Angležev po svetu in tudi v Rusijo. Tam precej vstane človek, katerega klicu in ukazu se pokorava naj več milijonov v Evropi, in govori besedo svojemu narodu: „Jaz sem zahteval osvobojenja za kristijane tvoje brate v Bulgariji in Bosni, ako se moj pravični zahtev ne izpolni, odločil bode meč.“ To je odločen in jasen ruski odgovor.

Obadva imata meč in ogromno vojsko pripravljena, vsak za svojo „pravično“ stvar. Ali pravica je samo jedna v jedni stvari. Kje je tu? Angleškeje je „pravična stvar“ le ohranjenje barbarske klavke krščanstva Turčije, Rusiji je pak osvobojenje in izboljšanje stanje kristijanov na iztoku. Je li mogoče, da so v 19. stoletju po Kristu še hinavci, kakor so ti Angleži?

Uže, da so Angleži in Rusi, po svojih prvih zastopnikih kar tako golo in brez vseh diplomatičnih ovojev izgovarjano besedo „v jaska“ začeli rabiti, ko vendar do zadnjega

trenutka pred napovedanjem udarca nij navada vsega povedati, kaže, da imajo malo za sebe oni, kateri ne nehajo upati, da se bode še mirno razmotala cela velika stvar.

Vojska, ki more nastati in po teh silnih izjavah skoro gotovo bode prišla mej velikanskim angleškim bogatim in mej ruskim močnim narodom, zavzela bode tako ogromne dimenzije, kakor si še misliti dan denes nij mogoče. Te velikanske vojne bi se bila oficijalna Rusija za zdaj še rada ognila. Pripravljala se je dvajset let na njo; ali resna, matematična in preračunajoča, kakor je Rusija in njena diplomacija, rada bi bila, da se ta velika odločilna borba še odloži. Srbija, ali bolje: trpeča in nestrpiliva turška Jugoslavija jo je prisilila, da ne more več odkladati.

Odločila se je Rusija, če prav v nekaterih slojih nerada. Zlasti ruski car nerad. In to nerado postopanje, kljubu temu, da je energično, izraža se v carjevej besedi.

Car je namreč, prvič govoreč „za slovansko stvar“ pohvalil Črnogorce, da so se junaško borili, ali pristavil je, da se „zabilog o Srbih ne more isto“ reči. Uže včeraj smo to carjevo besedo obžalovali. Obžaloval jo bode sigurno tudi tiho ves zaveden slovanski ruski narod, obžalovalo vse Slovanstvo. Nij bila potrebna. Samo sovražniki Slovanov se je vesele in jo uže rabijo, da bi Srbe na Ruse nahujskali še bolj. In v nesreči je človek in narod slep, ter ne prevdarja hladne, ne zna pravične graje prenašati, pa tudi nij dobro v tacem trenutku kaj očitati. Naj se Srbi potolažijo s tem, da jih graja le ruski nemcoljubi car, a ne narod ruski, ne Slovanstvo. Poleg tega pa naj odlože ves šo-

vinizem, ki se je pred vojsko kazal. Naj vidijo, da le v Slovanstvu je njih rešenje. Morda je carjeva beseda le v tem smislu rečena.

Srbska nesreča i ruska žurnalistika.

Iz Rusije. [Izv. dop.]

Ure strašne muke in trpljenja so prošle. Zopet smo začeli nekoliko oddihavati, zopet smo uspeli ogledati se, zopet vemo, kje smo, kako daleč nas je unesla strašna burja, katera se je razgrmila nad delom slovanskim, katera je hotela unesti vse uspehe strašnih žrtev nato, da bi postavili ogelni kamen slovanskemu narodnemu hramu svobode i napredka. „Denes je vzeti Šlegovac, srbske sile so razbite popolnem, Aleksinac vzeli so Turki kakor vračno kroglo, Kruševac uže pada, Deligrad je obdan s Turki, kateri vse žgó, kar koli dosežejo, Černjajevu so odpovedali srbski polki, mej njim in vojnim ministrom Nikoličem vršil se je dvoboj, v Belgradu strašna zmotnjava, Srbi kažejo silno sovraštvo proti Rusom etc. etc.“

Tako je šla ena telegrama za drugo v svet, tako smo dobivali eno izvestje žalostnejše od drugoga, tako smo hodili poparjeni od dne do dne vedno bolj in bolj, tako je vsak rodoljub obžaloval na vso dušo ta značaj svojega naroda, kateri obstoji ravno v čistejši neslogi, tako smo deklamirali drug drugemu: „Zapadno slovanstvo se je položilo samo, samo v — grob.“ I če bi ne bilo nikakih poročil, katera bi pričala o hrabrosti in sili ruski, morali bi tudi pribaviti k navedeni tiradi: „Da, ne samo zapadno slovanstvo, no sploh slovanstvo je pokopano, če ne na vselej,

Listek.

O indoevropskih jezikih.

(Iz angleščine poslovenil K. Glaser.)

(Dalje.)

Če to panogo indoevropskega debela, h kateri pa ravno omenjeni jeziki spadajo, imenujemo romansko, velja to le glede njihove zgodovine in sedanje oblike; kajti oni so le sini ene posamezne panoge, namreč italske; zasledovati, kako se razvijajo iz latinščine, je zelo zanimivo*); za vsako vrsto jezikoslovskih vprašanj nahajamo obilo izglede; pa z ozirom na indoevropsko deblo so le važni kot potomci latinščine.

Razvitek latinščine se nam razjasnuje po raznih virih. V klasični obliki nam predočuje govor omikanih Rimljanov iz prvih dveh stoletij pred Kristovim rojstvom, bolj je opiljena

*) Vsak jezikoslovec bi moral zgodovinsko slovnico enega romanskih jezikov znati.

Prestavljavec.

kakor se nahaja v delih najstarejših pisateljev Livija Andronika, Plavta, Terenca, pa še v večjeji meri se razlikuje od jezika starih rimskih časov, iz katerih imamo spominke, kakor na pr. napis na Duilijevem stebru, nadgroben napis Scipijonov, posebno pesni Salijev in arvalskih bratov (fratres arvaes) iz poprejšnjega pa še nedoločenega časa; tudi najboljši latinec bi v zadrego prišel, ko bi nam prestava od zdavnje ne bila shranjena. V teh spominkih nam je marsikatera oblika obvarovana, ki nam razjasnuje, kako se je po glasovih in oblikah razvijal latinski jezik. Ostala sorodna narečja italska še k temu mnogo pripomorejo. Oščina je bil jezik Samnitov in njihovih zaveznikov, katerim so Rimljanje po težavnih in dostikrat dvomljivih bitkah vladarstvo čez Italijo izpulili; rabila se je oščina v južnih provincijah italijanskih blizu do prvega stoletja pred Kristom; kovan denar in napisi nas nekoliko poučujejo o obliki in značaju omenjenega narečja. Umbriščino, jezik severnoizhodne Italije nam kažejo evguginske table,

ki so popisane z molitvami necega duhovskega reda in se pripisujejo četrtemu stoletju pred Kristom. Od velščine in sabinščine, izmed katerih se prva bolj umbriščini približuje, druga pa latinščini, se je nekaj spominkov našlo. Razložiti in razvozljati se dajo ta narečja samo v zvezi z latinščino, pa še to ne popolnem; nekatere posameznosti latinščine se dajo s pomočjo teh narečij tolmačiti; vsa narečja pa lahko imenujemo „italsko panogo“. Misel, da se je latinščina narodila iz latinskih, oskiških in sabinških ali pa še celo nesorodnih etruških elementov, ta misel, rečem, spada v poprejšnje dobe jezikoslovnih studij in se sedaj celo odbija; da bi pa latinščina nastala iz grščine, kakor so poprej pogostoma mislili, tega nobeden veljaven jezikoslovec ne misli.

Najstariji spominki grškega jezika sežejo v tako staro dobo, kakor pri nobenem drugem narodu; celo na tanko in drobno se ve da, se ne more določiti čas, v katerega spadata Ilijada in Odiseja, velikanski in nedoseženi pesni Homerjevi, pa vendar se bližajo

vsaj na nekaj decenij z vsemi svojimi prelepo zvenečimi idejami, ker ono nema sile, uresničiti to, kar se da zložiti v prelepo frazo.“

Valovi so se nekaj polegali, in kakor sem že rekel, zdaj vemo, kje smo. Vemo vse to in postali smo bolj mirni samo za to, ker je Rusija govorila svojo odločno besedo, na katero je morala Turčija poslati svoj „da“ ali „ne“, od katere je zavisna bila in je še jugoslavljanska osoda za naprej, katera je vso Evropo prestrašila globoko, katera je zopet povzdignila vse milijone Slovanov, kolikor bi jih bilo s tal kamor so pali obupovaje nad svojo bodočnostjo.

Stoječ na razvalinah strašnega požara, kateri nam je pokončil o mnogo naših srčnejših upanj, gledamo nazaj in sodimo o priliki strašne nesreče. Vi si lahko mislite, da v tem vprašanju morala je pokazati se velika raznobraznost mnenj, vi si lahko predstavite, da nekateri strašno upijejo, se kregajo, zmirjajo i modro povsod pribavljajo: „eh, kaj nismo vsega tega znali naprej, ka-li nismo vse to govorili naprej?“ To so namreč ljudi one stranke, kateri že od začetka slavjanskega boja niso mirno spali za to, ker je rusko občinstvo začelo kazati tak silne simpatije zagranicnim Slovanom, ker so se tresli za svoj žep, da bi namreč ne postala moda, ka tisti nij obrazovan, ki nema srca ni čuvstva, kateri nič ne položi na žrtvenik za slavjansko delo. Čitatelj je uže uganil, kakovi so to ljudje, da so to ravno tisti ljudje, kateri so pripravljeni za rubelj prodati ne samo vse prekrasne ideje svoje, če bi jih kaj imeli, no i dušo svojo i svoj krst, če jo bi imeli i če bi ga priznavali.

K temu razredu spadajo tudi tako imenovani „stari Rusi“, kateri samo znajo, da je na svetu nekaka velika Rusija, a vse drugo jim je „prazne sanje“.

Čujte, kaj govori organ špekulantov, židov in materijalistov — „Birževija Vedomosti“:

„Zakaj ste vi — srbski voditelji — Rusiji vzeli življenje toliko tisoč hrabrih, energičnih, brezkoristnih njenih sinov? Zakaj ste jih sumili v gotovo neizbežno, celo brezplodno za slavjansko delo in polno strašnih muk smrt? Vojska ne more biti brez ranjenih, brez ubitih to vemo; no vaša vojna bila je vojna brez smisla, brezrazsodna in nemogoča. Vi ste mo-

rali prej uže videti izhod svoje vojske, druga zega imeti nij mogla, niste mogli ne znati, tega, vam so to trdili od vseh strani, a vi niste hoteli slišati, ker pred vami se je vrtela nekaka himera kraljevskih kron, kneževskih naslovov in feldmaršalskih žezlov, v lovu za katere vi brez vseh ceremonij nagromadili telesa ruskih dobrovoljcev, za katerimi vpijete, da bi jih vam še vedno pošiljali, in sedaj če niste prenehali. Kaj je postalo iz vseh teh sil? Kje so naši dobrovoljci? Kdo bode odgovarjal za nje pred Rusijo? Dajte nam iste, kateri so krivi vsega tega!“

Res, beseda grenka, in če bi stranka, katera dela take pregovarjenja, imela v sebi toliko moralne sile, kolikor ima v sebi surovega materijalizma, mogli, da celo morali bi utihniti pred njo. Morali bi si šepetati teško očitaje in misliti o tem, kako in kaj nam je delati, da bi take strašne reči, katere se nam očitajo, kolikor je mogoče, odbili. No stvar nij taka. In ravno zato se nam nij treba nič bati, če bi tudi organi „starih Rusov“ prisojedinili se k tim ostrim pridigam, dasiravno moramo priznati, da so ti dosti bolj pokojni, da nemajo toliko grde smelosti, kakor pa je imajo borzijanci. Nam more biti pri srci tem lehče, ker protivna stranka borze ima za sebe vse prednosti, katere v tem slučaju predstavljajo važnost in istino. Smemo reči, ka je ta naša stranka v resnici stranka ruskega naroda, smemo reči, ka ta stranka i v družih obzirih ima za soboj vse, kar budi duh, kar dviga narode, kar tvori velika dela. Čujte, kako prvi organ te stranke — „Novoje Vremja“ — odgovarja „Birž. Ved.“ na članek, katerega kosček smo priobčili spredaj.

Zakaj vi, g. Poletika — redaktor „Birž. Ved.“ — to vprašate, koga vi vprašate, in kdo bi imel dovoljno veselja, na taka vprašanja odgovarjati vam? Vi o tej borbi ničesar ne razumete, vi mislite, da je to ravno taka borba, kakoršna se vrši na „birži“, kjer se rezultati povišanja in ponižanja v istej minuti dobivajo. No rezultatov nraavnih vi nemate, vi jih ne znate, vi jih ne razumete. Da, vi celo kričite: „dajte nam iste, kateri so krivi vsega tega!“ Da v historičnih, narodnih javljenjih policija ima značenje! Vi delate dvigjenje dobrovoljcev brezmiselno, neumno. No ruski ljudje so znali, zakaj so oni šli v Sr-

bijo, znali, zakaj so se žrtvovali, znali, zakaj tukaj gre. Vi žalite njihova čuvstva, vi govorite, da jih je nekdo suval tja. Njih nij suvala slava, ne želja, nagrabiti si polni žep, ne, gnalo jih je čuvstvo velikodušja, bratstva. V življenji narodov in v njih zgodovini so taki momenti neredki, in sestavljajo narodno slavo, narodno čast in narodni ponos. Ž njimi se zлага krepka podloga bratstva in solidarnosti narodov, temelj se poklada ž njimi za neizmerno bolj krepko podlogo, nego z borzijanskimi, bankovimi in vsacega roda špekulatorskimi mejnarodnimi viteštvii.“

Vidite kako mora soditi vsak pošteni človek, kateri neizgubi svoje glave pri vsakej, prvej nesreči. Napade „Birž. Ved.“ objasnjuje se jako prosto. Nijso imele toliko smelosti, da bi bile načele iti proti narodnemu toku, ko se je vojska začela. A zdaj, ko je v Srbiji nesreča bila, zdaj g. Politika skuša zadeti ono struno našega občinstva, katera nikoli nij pela v korist slavjanskega dvigjenja, i tako on kriči: „Dajte nam tiste, kateri so vse to zakrivali!“

Vredni sekundant vrlega „Nov. Vr.“ so „Moskovskija Vedomosti“, katere srbsko nesrečo tako objasnjuje:

„Če se angleški korespondenti, zavzemajo zdaj za ruske dobrovoljce in za generala Černjajeva, karajoči Srbe za sramotno bojazljivost, in če mislijo videti ohlajenje v Rusiji do Srbije, oni se strašno motijo v svojih nadah. Srbi kneževine so narod zemljedelni, mirni, pozabili so v času dolgega mira svojih hrabrih prednikov, ali nismo mogli probuditi v sebi tvrde narodne zavesti, katera veže vsako historično narodnost. No Srbi kneževine celo ne morejo imenovati se narod: to je samo kosček naroda, kateri ne imeje organičnega značenja. No mi ne moremo in ne smemo zabiti, da so Srbi kneževine jednodušno vstali na pomoč svojim bratom, kateri se trpinčijo po zverski. Da srbsko opolčenje, zbrano iz ljudij, kateri nikoli nijso videli puške, v nekolikih mesecih nij moglo osvojiti si lastnostij redne vojske, izvrstno organizovane in silne po svojem duhu, to nij nič novega, nič čudnega. No mi vemo, da je ravno ta srbska vojska pri vseh svojih nedostatkih zdržala tri mesece nejednako strašno borbo, da je dan za dnevom v njej rasla disciplina in tvrdoš-

brez dvombe začetku prvega tisočletja pred Kristom. Kakor italščina, se je tudi grščina v več narečij razrezala, ki so drugo poleg družega živela, dokler nij politična važnost in slovstvena prevaga Atenčanov njihovega narečja povzdignola, splošno priznanega pismenega jezika na celem Grškem nij bilo. Najstarša atiščina se nahaja v spisih treh velikih dramatikov; približuje se bolj starši Homerjevi in Hezijodovi (l. 700) in poznejši Herodotovi (l. 400) joniščini, nego Alkmanovi, Pindarjevi in Teokritovi doriščini ali Alcejevi in Safinini ejoiščini (600—250 pred Krist.).

Razlike grškega govora so neznatne z ozirom na razlike italških narečij, pa so glede na zgodovinsko razvijanje grškega jezika silno imenitne, kajti vsako donaša k celoti kako zrnce, ki je menj oluščeno in spremenjeno v narečju kot v občnem pismenem jeziku.

Tudi novejša grščina ima narečja, ki pa so manj znana v posameznostih. Slovstveno narečje sedanjih Grkov se imenuje romaiščina; veliko manj se razločuje od klasičnega Demostenovega in Platonovega govora, nego novejša

romanska od Virgiljevega in Ciceronovega. Razlika je tako mala, da so se nekateri Grki v ta čuden in utopičen namen združili, nemirno prebivalstvo malega in neznatnega kraljestva na to prisiliti, da bi govorilo in pisalo, kakor so junaški pradedje govorili in pisali. Treba je vspeha čakati; če bo vgoden, bo to prvi izgled, da je tako početje se dobro izvršilo.

Od Azijske panoge indoevropskih jezikov obrnimo se najpoprej do iranščine ali perščine, ker nam je najbližji. Najstarši spominki so napisi na skalah v zagozdnih oblikah (Keilform), v katerih so Ahemenidi Darij in Kserks, perzijski vladarji in njihovi nasledniki, neizbrisljiv spomin svojih imen in djanj potomcem zapustili; še pred petdesetimi leti so bili ti napisi nerazvoljive zagonetke; zdaj pa je po čudovitni bistrumnosti in potrpežljivosti človeški, ne brez pomoči ugodnih okolščin, vsaka beseda in vsaka črka razumljiva na veliko korist jezikoslovstvu in zgodovini. Najstarši napisi se prištevajo petemu stoletju pred Kristom, in so tako obširni, da nam zamorejo

predočiti jezik starih Perzijancev, s katerimi so se Grki tako dolgo bojevali najprej za neodvisnost, potem za gospodstvo.

Blizo isti, deloma tudi starejši dobi se prištevajo svete knjige Coroastrovega veroizpovedanja (Zarathustra), knjiga Cendavesta (Zendavesta), ali tudi krajši Avesta; jezik, v katerem je ta knjiga pisana, se imenuje sploh „zend“; nekateri učenjaki jo imenujejo „staroiranščino“, drugi „starobaktrščino“ od dežele Baktrije, ki je severoizhoden del velikega iranskega zemljišča. Da se je nam ohranila, za to se imamo zahvaliti v zapadni Indiji živčim Parzom, kateri so v sedmem stoletju, ko so Mohamedanci Iran si osvojili, bili tje pribežali in svojo vero na Ormuzda (Ahura-Mazda „Veliki duh“) pod zaščitom indijskem in angleškem še do denašnjega dne čisto in verno ohranili. Avesta je spisana v dveh različnih narečjih, v starejšem in mlajšem; nekatere teh molitev in himnov se stavijo v Coroastrov čas, več kakor tisoč let pred Kristom; pa večidel tega dela spada v poznejše čase. V novejši iranščini, v tako zvanem Pehlevi ali Huz-

in da je bila sposobna biti bitve, trajajoče po nekoliko dni zaporedom.“

Rusko občestvo v gromadni večini sodi o delu slovanskem tako, kakor sodi vsak, kateri ne odjenja od svojega dela zaradi vsake brce, katera se mu je priključila.

F. M. Št.

Iz državnega zbora.

(Konec.)

Poslanec Herman nadaljuje: „Kam mora to vesti, oficijalna država v vsakem obziru daje slab izgled?“

Zaspala morala oficijalne države nas kvari; ona je ključ do vseh naših trpljenj, do vseh naših nezgod, do naše notranje in vnanje onemoglosti, do one zibajoče se politike, ki pravemu domoljubo z rudečico obliva obraz, in katera Avstrijo dela za vsako zvezo nezmožno, ker nij zanesljiva niti odkritosrčna. Brez morale se tudi v politiki ne izhaja, brez nje nij poguma. Le morala krepki, le oni omahuje in se boji, kdor krivico dela. Morala v državnej upravi je národno veselje do življenja, brez katerega največje države veselja ne morejo obstati.

Nemoralen je centralizem, ker pomenja vedno zlorabljenje morale. Na njegovih tleh so zrastle akte uprave, katerih sem omenil.

Centralistični sistem nij zmožen, da bi moralen bil in moralno delal, nij zmožen, da bi pod principom morale vse zjedinja k složenemu življenju družega poleg družega, k složenemu delovanju družega z družim. Izigrava enega proti družemu drži na ta način pod jarmom, dela svojim narodom življenje v državi neznošno, deluje odpahovalno na ven.

Ker država ne upotrebuje svoje oblasti na pravi moralni način, jej zdaj nihče več ne želi vspeha, je vsakemu vse eno, ali pa se mu še dobro zdi, ako se državi primeri kaka nesreča.

Da država se svojim sistemom in svojo politiko tudi na ven nij zmožna delovati, to dokazuje njena politika onemoglosti ob uri ko se rodi nov svetovni red.

Velika država, tako piše avstrijski domoljub in politik, katero njena politika tako daleč privede, da svojim narodom ne more vdihati ljubezni, svojim prijateljem ne zaupanja, svojim sovražnikom ne strahu, taka država

najbolje stori, da svojo hišo v red spravi, kajti njen obstanek se nagiba h koncu. Omahljiva politika in polovičnost svedočite vedno o slabosti značaja in sodenja, in kdor ene misli ne more popolnem pojmiti in izvesti, ta nij sposoben za državnika, najmanj pa še za avstrijskega, ki mora v svesti si cilja in navdušen z nravnimi načeli, trdnega koraka spredaj stopati, ako hoče, da osrči prijatelje monarhije in razoroži njene sovražnike. Da-li se ima na Dunaji moč in veselje, s temeljitim spremenjenjem sistema in s poklicanjem drugih mož državo oteži z robu gotovega propada, tega ne vem, le toliko rečem, da je država pod vsemi razmerami dolžna, deželam njihovo dedščino izročiti v samoupravo. Deželam je treba vsakej posebej samostojne, nravno-ozbiljne, složne, krepke, stalne vlade, ki njihove zadeve oskrbuje z ljubeznijo in razumom, da se zopet okrepcajo od one siromaščine, v katero jih je pahnilo onemoglo, strankarsko dunajsko gospodarjenje, ki ima le poguma proti svojim lojalnim narodom in strankam. (Pravo! na desnici.)

Poslanec grof Thurn pravi, da so predlogi odborovi le paliativna sredstva, ki niti ne koristijo niti ne škodijo. On predlaga, naj se ustanove okrajni komisarijati, kakor so obstali do leta 1850.

Poslanec Neuwirth in drugi stavijo potem sledečo interpelacijo na minister predsednika kneza Auersperga: „Iz javnih listov pozvedamo, da je gospod ministerpredsednik deželnim načelnikom poslal okrožnico, naj strožje gledajo na tiskovno policijo. Zato stavijo podpisani interpelacijo na slavno vladu: 1. Je-li gospod ministerpredsednik res odposlal tako ali enako okrožno pismo? 2. Je-li slavna vlada pripravljena, položiti obseg te okrožnice na mizo visoke zbornice?“ Podpisan je Neuwirth in 54 drugih.

Ministerpredsednik na interpelacijo takoj odgovarja. Pravi, da se je okrožnica res razposlala, se ve da ne taka, kakor jo listi prinašajo. On čita potem okrožnico od besede do besede. Okrožnica pravi, da so se duhovi mnogih razredov prebivalstva zaradi obravnavanj o ponovljenji ogerske nagodbe in zaradi dogodkov, ki se vrše ob meji avstro-ogerske monarhije in zaradi vedenja vlade v tej zadevi vzburlili; taki odnošaji, češ, terjajo, da vsi vladni organi

svoje delovanje pomnožijo, da se zakon izpolni v vseh obzirih. Posebno pa se deželni načelniki opozorujejo, naj posebno na perijodično časništvo pazijo, ker velik del časništva ne deluje koristno, ker razširja vznemirjajoče vesti, ker imputira vladi namene in načrte, katere potem pobija, in s tem proti vladi ali njenim organom vznemirja.

Okrožnica dalje nalaga, naj deželni načelniki zaupno, vestno, podučje predstojnike političnih policijskih uradov, in ravno tako državne pravdnike. Dalje naroča, naj se posebno pazi tudi na inostranske časnike, ki zabajajo v našo državo in ki jo sistematično podkopavajo, želeč, da se jej odcepi nekaj ozemlja.

Ko prečita minister predsednik okrožnico, se seja sklene.

Jugoslovansko bojišče.

Černjajev je še v Belgradu. Pred odhodom iz Paračina govoril je ruskim oficirjem, naj ne obsojujejo srbsko vojsko, ker nij zmaga. „Predno ste prišli sem, morali ste pomisliti, da tukaj ne boste našli vojske, ki je izurjena v kasarnah in za borbo izobrazovana. Kri, ki ste jo prolili, nij le za srbski narod, ampak za slovansko idejo. To je bil dolžan vsak Slovan.“ Dalje Črnjajev pravi, da je imel samo 2000 Rusov v vojski.

Srbska narodna vojska je večidel na odpust puščena za ta čas, kar vlada premirje. Stalna vojska je v Belgradu, Kragujevcu, Smederevu in Čupriji. Nova organizacija se nadaljuje.

Iz Cetinja se poroča, da so tja prišli vsi vodje hercegovinskih vstašev, da se posvetujejo kaj početi mej premirjem.

Mukhtar-paša je z desetimi jako razmršenimi bataljoni iz pasti v Črnej gori prišel v Trebinje nazaj. Druga njegova vojska se je v Gorico, v Bileče in Korjenico vteknila. V noči od 11. t. m. je v Trebinji zmrznilo 37 turških vojakov.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 14. novembra.

Časniki avstrijski pišejo članke o Auerspergovem pismu na deželne načelnike, naj bolj ostro in večkrat konfiscirajo časopise. Mi si

vareš, imamo prestavo te knjige za duhovnike; ta jezik je bil slovstven jezik zapadnih dežel iranskih tri sto let po Kristu in je tim bolj mešan s semitskimi elementi, čim bolj se bliža mejam. Nekoliko napisov in opisov na kovanem denarju za časa prvih sasanidskih samovladarjev nam ponuja nekaj berila v omenjenem ali vsaj sorodnem narečji.

Večidel verozakonskega perzijskega slovstva se nahaja v mlajšem in čistejšem iranskem narečji, ki se imenuje: „Panz“ ali „Pazend“. Pazend se je govoril na bolj vzhodni strani in blizu v tem času, ko so se Mahomedanci teh dežel polastili; pozneje, ko se je Perzija utelesila moslemskemu vladarstvu, je nastala nova perziščina z bogatim slovstvom glede pesništva zgodovine, modroslovja in vede. Največje delo je Šah-Nameh ali „knjiga kraljev“ od Firdusija (umrl l. 1020) narodna junaška pesem v pravem pomenu, velikanskega obsega, lepega in bogatega obsežka z ozirom na domačo zgodovino, pravljice o junakih in bogovih tistega pokolenja, ki je oživilo staro neodvisnost in slavo perzijske neodvisnosti. Z

ozirom na oblike je jezik zelo siromašen in se more zarad tega angleškemu primerjati in je bliže jeziku ahmenidskih napisov, kakor avestinemu. Rabi se še sedaj, pa je z mnogimi tujkami pomnožen, posebno iz arabščine.

Tu so še drugi različni jeziki, ali na Iranskem samem ali v sosednjih deželah, kateri so si z omenjenim sorodni, čeravno so njihove iranske posebnosti manj znane zarad sprememb, katere so doživeli, odkar so se ločili od rojstnega debla. Izmej teh je najvažnejša armenščina, z bogatim slovstvom začenjajočim se petega stoletja, ko je armensko ljudstvo sprejelo krščansko vero. Drugi jeziki so: osetščina na Kavkazu; kurdiščina, narečje divjih pogorjancev mej Perzijo, Turčijo, in Rusijo; konečno afganščina ali Puhto, ki se je v naj novejšem času začela nekoliko likati.

Pridemo nazadnje do one panoge, ki se je razširjala po Indiji. Vsi jeziki, ki so se govorili po neizmernih ravnah indijskega polotoka, raztegajočega se mej himalajskimi snežniki in indijskim oceanom, ne spadajo k naši

panogi, samo nekateri na severni strani, v Hindostanu samem, od Indusa do Gangesovega izliva. Gorovje v srednji Indiji in v Dekanu je še last prvotnih prebivalcev, kateri so bili v prazgodovinski dobi v severni Indiji od Indoevropecev iztrebljeni ali podvrženi, ko so ti iz severozahoda iz Iranije prišli skozi isto sotesko, skozi katero so vsi osvoboditelji Indije dohajali. Najvažnejši izmej živečih indijskih jezikov so: Hindi, Bengali in Mahratta, vsak z nekaterimi podnarečji; eno izmej teh je Hindostan ali Urdu, to je „taborski jezik“ ki je nastal v taborih mahomedanskih zmagovalcev Indije po enajstem stoletju pred Kristom; ima manj oblik, pa več arabskih in perzijskih besed izposojenih; rabil jim je kot posredovalen jezik mej zmagovalci in premaganimi narodi.

Jezik po celem Evropi potepajočih se cigánov, če ravno tu pa tam spremenjen po krajevnem vplivu, je po obliki in snovi novi indijski „patois“: cigani so indijski izseljenci.

(Dalje prih.)

o tem predmetu niti pisati ne upamo, če nečemo konfiscirani biti, ker večje strogosti je nij mogoče, kakor je v Ljubljani. In „Neue fr. Presse“ si predrzne reči, da je v provincah bolje, nego na Dunaji!

Lovorji, katerih naši avstrijski ustavoverci v orientalne debati niso želi, *magyar-szim* poslancem ne dajo spati, zato pripravljajo baje oni svojo orientalno debato. Tu bodo vendar bratje Hrvatje vsaj malo oglasili se?

Vnauje države.

Ruski ukaz o vojskinej mobilizaciji izide, tako se govori, uže 18. t. m. Carju dohajajo z vseh strani toliko navdušene ponudbe denarja za vojsko, da ne bode treba prisilnega posojila razpisavati. — Dunajski list poroča dalje, da ob Prutu se postavlja šest vojskineh oddelkov ruskih. — Brtšelski „Nord“ da trdi, da govor ruskega carja je — miroljubiv!

Konference vsled govora ruskega carja niti ne bode. Nemška in avstrijska vlada z rusko vred baje dozda Angliji na njen predlog niti odgovorili nista. Trocarska zveza torej obstoji še.

V **Belgradu** so napravili meščanje velik banket generalu Čerjajevemu na čast. Govorili so: Ristić na zdravje ruskega carja, naglasujoč, da so Srbi za tlačene brate orožje prijeli. Čerjajev je dejal, da nij bilo mogoče boljših uspehov vojske doseči, ker je Turčija skozi 4 mesece iz Azije in Afrike nove vojske na bojišče dovajala, a Srbi so precej vse svoje male moči na bojišče vrgli. Srbija pak nij še zmaganana. Minister Vasiljević se je zahvaljeval vsem Slovanom za pomoč.

Iz **Rima** se poroča: V zbornico je dozda voljenih 97 takozvanih naprednjakov in 235 zmernih poslancev. Mej voljenimi so: Garibaldi, Depretis, Lanza, Ricasoli, itd.

Dopisi.

Iz Reke 13. nov. [Izv. dop.] Kakor lani predaval bode tudi letos na tukajšnji gimnaziji gosp. prof. Zupan o slovenskej literaturi počenši od Primoža Trubarja vse do najnovejše dobe. Predavalo se bode z obzirom na istodobno literaturo hrvatsko, v kolikor sploh slovenska literatura s hrvatsko v zvezi stoji. Tudi bode gosp. prof. Franković podučeval v češkem jeziku. — Vse hvale vredno je podvzetje omenjenih dveh gospodov profesorjev: širiti mej hrvatsko mladino poznavanje jezika in literature bratskih jej narodov, ker s tem pospešuje se vzajemnost slovanska, katera se pri hrvatskej mladeži žalibože le preveč pogreša, a še hvalevredniji, ako se pomisli, da omenjena gospoda gori navedene predmete brez ikakove nagrade predavata, zgol v interesu stvari same, ter žrtvujeta čas in trud, da dosežeta svojo svrhu. — Naj bi izgled teh dveh gospodov našel mnogo posnemalcev! Njiju trud gotovo ne bode zastoj, kajti dijaki iz gornjih treh razredov so se dali v velikem številu vpisati, ter jih pazljivo poslušajo.

Domače stvari.

— (Iz Beljaka) se nam piše: Denes je bila na bližnjih Stopicah poroka vrlo znane slovenskega pisatelja in jezikoslovca, uredovalca slovensko-nemškega slovarja, čest. gosp. gimn. profesorja Julija pl. Kleinmayera, ki je vsem udeležiteljem A. Janežičeve slavnosti kot bivši predsednik in voditelj svečanosti v živem in častnem spominu, z narodnjakinjo, mlado gospodično Karolino Dermovčevno. Poroka se je vršila slovenski; priče so bile izmej prvih mož koroških Slovenov. Mnogaja sreča!

— (Rojanska čitalnica) napravi dne 19. novembra besedo. Spored je: 1. Jenko: „Na moru“, poje zbor. 2. Jenko: „Strunam“, poje gosp. J. Čenčur. 3. Kosovelj: „Na boj“, poje zbor. 4. Tombola. 5. Ples. Vstopnina je za ude prosta, za neude 20 kr. a. v.

Tržna poročila.

Z Dunaja 11. nov. Žitne cene so na inostranskih sejmih padle. A ker je vreme tako zimsko postalo, bodo menda kmalu nehale padati, ker se po vodi ne bo moglo dovažati; pa tudi zato, ker magacini nijso posebno založeni. Pšenice se je jedva 10.000 metr. centov spečalo se je od prošlega tedna pala za 10 kr. Bila je najlepša po 13 gld., cenejša po 11 gld. 30 kr. Po rži so jako malo popraševali in so nekaj po cenah preteklega tedna, nekaj pa za 10 do 15 kr. cenješe prodajali; prodali so je okolo 2400 metr. centov. Ječmena domači pivovarji nijso nič kupovali; prodali so ga 4200 metr. centov, po 8 gld. 30 kr. do 10 30 kr. S koruzo nij bilo nič, cene kakor v zadajč; ravno taka se je godila ovsu; bil je po 8 gld. 30 kr. do 8 gld. 40 kr. Tudi moke se je malo prodalo, ker so ljudje preskrbljeni in se nadejajo, da bodo cene padle.

Iz Budapešte 12. novembra. Ker se je ažio povzdignil in je vreme zimsko postalo, so se žitne cene zelo povzdignile. Pšenica je imela malo kupcev, a vendar je v ceni poskočila in prodaje se je na dan 8—10.000 metr. centov. Tudi za rež se dajo višje cene. Koruza, letošnje blago, je za 20 kr. dražja. O vsa manjka, zato se mu tudi cene vzdigujejo.

Umri v Ljubljani

od 10. do 13. novembra:

Marija Jerič, delavka, stara 40 let, v deželni bolnišnici, za naduho. — Franc Levak, ključavničar, star 38 let, v mestu, ključavničarske ulice, št. 259, za pljučno tuberkulozo. — Pavla Majer, stara 3 $\frac{3}{4}$ leta, hči trgovinskega knjigovodje, na mestnem trgu št. 240, za škardatinko. — Anton pl. Lang, sin majorjeve udove, star 4 $\frac{1}{2}$ leta, v Slonovi uici, št. 14, za davico. — Franc Ks. Mauser, zasobnik, star 49 let, v Franc-Joževoji ulici št. 7, za vodenico. — Marija Nežič, brlica 6 let stara hči, mestni trg št. 3, za božjastjo. — Ana Coparis, delavca otrok, stara 5 let, v dež bolnišnici, za rakom. — Barbara Klemenčič, soproga mestnega uradnika in bišnega posestnika, stara 64 l., v sv. Florjana ulici šte. 64, za oslabljenjem pljuč. — Felicita Majer, trgovinskega

knjigovodje hči, stara 2 $\frac{1}{2}$ leta, mestni trg št. 240, za škardatinko. — Blagorodni gospod Roth vitez-Rothenhorst, c. kr. dvorni svetovalec, star 59 et, v ulici Marije Terezije, št. 66, za oslabljenjem črev.

13. novembra:

Pri **Slonu**: Potrebujš iz Selc. — Lauter iz Maribora. — Jakliš iz Kranja. — Ogrinec iz Trsta. Jagrič iz Kranja.

Pri **Škardati**: grof Atems iz Ceja. — Rosenberg iz Siska. — Ružička iz Dunaja. — Frizzi iz Trsta.

Pri **Zamorci**: Mrak iz Litije. — Norman iz Postojne. — Šlaipah iz Maribora.

Dunajska borza 14. novembra.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih	61 gld. 45 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	66 75
1860 drž. posojilo	109 25
Akcije narodne banke	832 —
Kreditne akcije	141 40
London	124 80
Napol.	10 01
C. k. cekini	6 01
Srebro	109 15

Anatherinova ustna voda in zobni prašek

izdeljuje **Gabriel Piccoli**, lekar na dunajske cesti v Ljubljani. Tudi najboljši in najcenejši pripomoček za čiščenje ust.

1 škatljica zobnega praška 40 kr.
1 steklenica ustne vode 60 kr.
(3—29)

Veliko zdravnikov a vendar taista sodba. Beli prsni sirup

od **G. A. W. Mayerja** v Vratislavi se je izmej mnogó drugih priporočal po sledečih zdravnikih, bil ordiniran od njih in z najslajnejšimi uspehi rabljen: dr. Kalutsch v Draždanih, dr. J. N. Auerbach v Bukarestu, dr. Weber v Halle, dr. Lehrs, kr. okrajni fizik v Birnbaumu; dr. Finckenstein v Vratislavi, dr. Körner v Wolgastu, dr. Koschate v Vratislavi, dr. Hessler v Königswartu (na Češkem), dr. C. Gerstäcker v Ošcu, dr. Lang v Črni vodi i. t. d.

Edino pravi se dobiva v glavni zalogi pri lekarju **W. Mayru** v Ljubljani in v filijalah pri **K. Šavniku** v Kranji in **D. Rizzoliju** v Rudolfovem. (354)

Nova slika.

Izšla je v Beču velika in umetniški izvedena slika

Srbski vojskovodje v srbsko-turškem ratu.

Milan M. Obrenović IV. Nikola I. Petrović Njeguš.

Generali: **M. G. Čerjajev**, **Ranko Alimpić**, **Franjo Cah** in **Kosta S. Protić**. — Vojvode: **Petar Vukotić**, **Božo Petrović**, **Ilija Plamenac** in **Mašo Urbica**. — Polkovnici: **Horvatović**, **Orešković**, **Ilija Čolak-Antić**, **Teša Nikolić**, **Valdemar Beker**, **Milojko Lešanin**. — Podpolkovnici: **Sava Grujić**, **Vlajković**, **Kosta Bučević**, **Gruja Mišković**. — Major **Paja Putnik** in arhimandrit **N. Dučić**.

Slika ima 22 verno po fotografijah narejenih lik z grbom Srbije in Črne gore.

Sliko je litografiral **A. Šubert**.

Slika je 53 centimetrov visoka a 90 centimetrov široka.

Cena je sliki 1 gl. 20 kr.

Naročbine se pošiljajo na ovo adresu:

P. Janković, Wien, VIII., Piaristengasse Nr. 49.

Novci se pošiljajo v plačanem pismu, ali po poštnej napotnici; komur je lažje, naj na correspondenc-karti javi, pa se mu bo s povzetjem poslalo.

Prepodavci, koji za gotov novec naroče najmanje 10 komadov, dobivajo komad po 1 gl. in franco pošiljanje.

Cena ove velike in umetniško izvedene slike je tako majhena, da jo vsak kupiti more.

Brez ove slike naj ne bo nijedna obitelj, koja se interesuje za rat Srbije in Črne gore s turško carevino.

(319—5)